

Mevrouw Mia Sweens-Schute

Orgelkring en koffie

Foto: Olaf Smit

De Bossche Orgelkring 'Hendrik Niehoff' telt dit jaar zijn veertigste concertcyclus. Opgericht door wijlen Joseph Sweens en nadien onverkort gekoesterd door zijn vrouw, Mia Sweens-Schute. Zoals zij ook het familiebedrijf van Sweens, de bekende koffiebranderij en theehandel 'De Drie Mollen', veilig stelde, een bewonderenswaardig staaltje van vrouwenemancipatie avant la lettre. Dat zij ook de Sint-Jan met zijn gerenommeerde Schola Cantorum zeer is toegedaan, is welhaast een vanzelfsprekendheid.

De orgelkring, genoemd naar de Bossche orgelbouwer Hendrik Niehoff, in de zestiende eeuw een van de belangrijkste orgelbouwers in de lage landen, is onlosmakelijk met de Sint-Jan verbonden. De orgelconcerten vinden immers plaats in de Bossche kathedraal, die in 1965 ook de bakermat van de inmiddels gereputeerd te noemen orgelkring was. Mia Sweens ('s-Hertogenbosch, 1917) weet als geen ander hoe de orgelkring is ontstaan. 'Mijn man hield van muziek, speciaal van orgelmuziek. Hij ergerde zich groen en geel als zondags na de Hoogmis de mensen wegliepen terwijl de organist van de Sint-Jan, Huub ten Hacken, nog zo prachtig naspelde. Joseph bedacht: de mensen moeten leren orgelmuziek te waarderen. En hoe zou dat beter kunnen dan door orgelconcertjes voor ze te organiseren.'

Maar zo eenvoudig was dat niet. 'Kerkconcerten waren in die tijd, 1965, een onbekend fenomeen. Daar was de kerk immers niet voor. Een kerk is om te bidden, niet om er concerten te geven.' Dat het toch lukte was te danken aan de toenmalige plebaan van de Sint-Jan, mgr. J. van Susante, die verrassenderwijs open bleek te staan voor het initiatief van Joseph Sweens. 'Maar toen was de vraag: hoe krijg je de mensen naar een orgelconcert. Zakenman als hij was, wist Joseph echter hoe hij dat aan moest pakken: je moet het gezellig maken en wel door een pauze in te lassen waarin de mensen met elkaar kunnen praten. Als directeur van De Drie Mollen zag hij bovendien: daar moet een kopje koffie bij.'

Portaal

Edoch.... 'Een orgelconcert in de kerk, nou dat kon er nog wel mee door, maar koffiedrinken, dat ging Van Susante toch te ver. Ook al werd de koffie gratis aangeboden.' Nochtans was het dezelfde Van Susante, die een welhaast jezuïtische oplossing aanreikte: 'De toren van de Sint-Jan is eigendom van de gemeente. Het portaal is dus gemeentegrond. Als de gemeente het nu goed vind, mag je daar koffie schenken. Herman Teering, restauratiearchitect van de Sint-Jan en als zodanig toen in dienst van de gemeente, vond het meteen goed.'

In 1965 werd bij wijze van proef een eerste orgelconcert gegeven. De belangstelling werd voldoende

geacht om in 1966 bij notariële akte de *Stichting Orgelkring Hendrik Niehoff* op te richten en daarmee een stevig fundament te geven, zoals nadien een lange toekomst bevestigde. Helaas heeft Joseph Sweens dat zelf niet meer mogen beleven. Hij stierf onverwacht op 9 december 1965.

Iedereen, behalve (misschien) zichzelf, vond dat Mia Sweens, een trouwe supporter van de orgelkring, er bij betrokken moest blijven. Haar verweer: 'Ik heb geen verstand van muziek', werd eerder als een aanbeveling gezien dan als een bezwaar. 'Dan houd je ons bij de les als we ons tijdens vergaderingen meer door het muzikale dan door het organisatorische laten leiden', oordeelden de 'muziekgeleerden' in het bestuur.

En zo gebeurde het dat Mia Sweens zo'n twaalf jaar de toegewijde voorzitter van *Hendrik Niehoff* was, die bovendien haar huis in de Hinthamerstraat altijd openstelde als zij de belangen van de orgelkring daarmee gediend wist.

Moeite waard

Bescheiden als zij is, is Mia Sweens de laatste om zich op het succes van de orgelkring *Hendrik Niehoff*, ook nu nog na veertig jaar, te laten voorstaan. 'De belangstelling was wel eens wisselend, maar de moeite waard om de orgelconcerten te organiseren.' Werden de orgelconcerten aanvankelijk gegeven door Huub ten Hacken, al gauw afgewisseld door andere Bossche organisten, later maakten zeer gerenommeerde organisten uit binnen- en buitenland hun opwachting in de Sint-Jan, een ontwikkeling, waarbij de koffie geen stand hield. 'Je moet de concentratie van de organist niet onderbreken door een pauze te houden', leerde de praktijk. De Sint-Jan toegedaan als ze is, is het niet zo verwonderlijk dat Mia Sweens van meet af aan betrokken was bij de *Vrienden van de Schola Cantorum*, ingesteld om de materiële omstandigheden te creëren, die het de Schola mogelijk moest maken muzikaal op hoog niveau te functioneren. 'Dat is aardig gelukt, gezien de resultaten' vat ze met voldoening samen, zonder al te veel ophef te maken van de materiële voorwaarden die zij als penningmeester 'heel veel jaren' heeft helpen scheppen, onder andere in de vorm van muziekliteratuur, kleding, enz. Haar benoeming tot lid van verdienste van de Schola getuigt echter daarvan, gelijk zij zich ook erevoorzitter van de orgelkring *Hendrik Niehoff* mag noemen.

Erezaak

Het is bovenal bewonderenswaardig dat Mia Sweens de benodigde tijd en energie voor een en ander heeft willen genereren naast haar job als directeur

Foto: Olaf Smit

van De Drie Mollen. Dat was geen sinecure, zeker gezien ook haar verantwoordelijkheid als moeder van een gezin met drie kinderen.

Het begrip vrouwenemancipatie bestond nog niet toen Mia Sweens zich, eigenlijk tegen wil en dank, in de slangenkuil van die typische mannenmaatschappij van de jaren zestig besloot te begeven. Weliswaar was Mia Sweens, die als zestienjarig meisje met mulodiploma op het kantoor van De Drie Mollen was begonnen, na haar huwelijk met Joseph Sweens in 1950 mededirecteur geworden, maar dat betekende in feite dat zij de administratie deed terwijl haar man als 'reiziger' veelal buitenshuis vertoefde om zagezegd 'de zaak te verkopen'.

Haar omgeving, de familie voorop, liep bepaald niet over van fiducie. 'Je moet de zaak wegdoen', was het advies van eenieder die het goed met Mia Sweens voor meende te hebben.

HET GROTE ORGEL IN DE KATHEDRALE BASILIEK VAN SINT JAN TE 'S-HERTOGENBOSCH

Huub ten Hacken speelt werken van de Lange, Liszt, Reger en Arvo Pärt

Hoes van een grammofoonplaat die werd uitgegeven door Stichting orgelkring "Hendrik Niehoff".

(Stadsarchief, Historisch-Topografische Atlas)

En zelf zag zij het eigenlijk ook niet zitten, getuige het feit dat ze na de dood van haar man het personeel, een man of veertig, in de kantine bijeenriep om te zeggen dat het zo niet verder kon. 'En wij dan?', wierp het personeel tegen. Mevr. Sweens: 'Ik moet eerlijk zeggen dat ik aan die *wij* niet gedacht had.' Ter plekke maakte zij de gedachte van het personeel – 'zullen we het niet samen kunnen' – tot de hare. Zo liet zij zich tot opvolger 'kronen' van Joseph Sweens, de vijfde Sweens op rij in het familiebedrijf dat van 1818 dateert. Zij zag het ook als een erezaak omdat Joseph Sweens na een periode dat het wat minder was gegaan met De Drie Mollen, het bedrijf weer tot bloei had gebracht. Van naamgenoot Jos Sweens, burgemeester van Helmond, die commissaris van het bedrijf was geworden, kreeg ze het voordeel van de twijfel. Maar ook niet meer: 'Kijk maar waar het schip strandt.'

Gezwicht

Het was ook verre van eenvoudig om het schip drijvende te houden. 'Mijn man is eind 1965 gestorven, juist in een periode van het jaar dat nieuwe contracten moesten worden gesloten. Maar de leveranciers liepen met een boog om De Drie Mollen heen. Daar was immers toch niets meer te verdienen.' Dat

Mia's grootvader van moederszijde ooit ook koffiebrander was geweest – z'n bedrijf was aan de Westwal, achter Mia's ouderlijk huis op de Vughterdijk – speelde natuurlijk geen enkele rol. Ze moest zichzelf staande houden in het mannenbolwerk, dat zij soms zelfs vijandig tegenover zich wist. Klein voorbeeldje: 'Ik werd geacht lid te worden van de Brabants-Zeeuwse Werkgeversorganisatie (BZW). M'n eerste reactie was: daar begin ik niet aan. Daar heb ik geen tijd voor. Maar er werd nogal wat aandrang op mij uitgeoefend en daar ben ik uiteindelijk voor gezwicht. De BZW had een studieclub. Dat leek me wel wat. Daar kon ik wijzer van worden. Maar dat kon weer niet. De studieclub was alleen voor mannen... Toen heb ik wel even op mijn poot gespeld. Ik ben lid van de organisatie, zei ik, dus heb ik er ook recht op lid van de studieclub te worden. Toen zijn zij gezwicht...'

Het voorval 'typeert de tijd dat vrouwen nog niet geaccepteerd werden'. Mia Sweens heeft dit toen duidelijk ervaren. 'Je zat echt in een mannenmaatschappij. Je voelde overal dat je alleen was. Altijd bespeurde je wel iets van tegenwerking, van een zekere laatdunkendheid, van niet serieus te worden genomen. Je was immers 'maar' een vrouw.' Anderzijds smaakte ze wel het genoeg om in het bestuur van de koffiebranders te worden gekozen. Ze weet nog hoe ze in *Het Jaar van de Vrouw* werd gevraagd een spreekbeurt te vervullen. Een mooie gelegenheid om zichzelf te presenteren: 'Het is nu het Jaar van de Vrouw, zei ik, maar ik ben de Vrouw van het Jaar. Want ik ben de eerste vrouw in de koffiebrandersorganisatie.'

Nostalgie

Mia Sweens heeft De Drie Mollen in goede banen geleid tot ze 65 werd. 'Ik vond: als directeur moet je niet meer dan de anderen willen zijn. Die gingen met pensioen als ze 65 waren, dus ben ik ook op m'n 65e met pensioen gegaan.' Met dien verstande dat ze nadien nog een jaar of zeven commissaris is geweest. Ook weer niet langer: 'In die tijd moest je wettelijk als commissaris stoppen als je 72 werd. Dat heb ik dus ook gedaan.' Hoezeer Mia Sweens mag worden vereenzelvigd met het aloude familiebedrijf van De Drie Mollen bewees ze eens te meer door in de Hinthamerstraat, naast haar huis, de oude koffiewinkel aan te houden, waarin het aroma van een scala van koffiesoorten zich vermengt met de geur van lang vervlogen tijden. Een levend stukje nostalgie, dat ze tegen de verdrukking in – van latere directeuren die met de koffie ook de rentabiliteit wilden laten afwegen – tot op de dag van vandaag in stand hield.